

شیخ کلند

در طول تاریخ غیبت، شیعیان به طور معمول راهی برای دست‌یابی به احکام الهی نداشتند. ارتباط عادی آنان با امامان معصومان قطع شده بود. تنها راهی که آنان را به حقیقت دین رهنمون می‌کرد، کلماتی بود که از معصومین در سینه عالمان ذخیره یا در کتاب‌ها ثبت شده بود. بی‌شک از جمله مهم‌ترین کتبی که ارکان تشیع را قوام بخشیده، کتاب «کافی» است. اثری گران‌قیمت از عالمی گران‌قدر؛ محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی. او در اوایل قرن سوم و در دوران امامت امام حسن عسکری علیه السلام در کلین، قریه‌ای در نزدیکی شهر ری، چشم به جهان گشود. کودکی خود را زیر نظر پدر بزرگوارش، یعقوب بن اسحاق، که مردی بافضیلت بود، گذراند. دایی شیخ کلینی، «علان» نیز از محدثان و شیفتگان خاندان اهل بیت علیهم السلام بود و در سفر حج به شهادت رسید. او در تربیت محمد بن یعقوب نقش بسزایی داشت.

در آن زمان، ری قلب ایران و جایگاه برخورد آرا و نظریات فرقه‌های مختلف شیعی و سنی بود؛ ازاین‌رو شیخ نیز برای تکمیل معلومات، به این شهر سفر کرد. شیخ در میان هیاهوی فرقه‌های گوناگون، علوم ناب اهل بیت علیهم السلام را آموخت. او به‌خوبی دریافته بود که با ادامه این راه، به سرمنزل مقصود خواهد رسید. او در ری، محضر اساتید بزرگی همچون محمد بن اسد کوفی را درک کرد و به ضبط و فراگیری احادیث از ایشان مشغول شد.

در نقل‌های تاریخی گزارشی نیست که نشان‌دهنده حضور شیخ در محضر امامان هم‌عصر خود باشد، اما سفرهای وی به قم و دیگر شهرها، از جمله کوفه و بغداد و ملاقات او با محدثان بزرگ و نامی آن دیار ثبت شده است. شیخ کلینی در نزد محدثان می‌نشست و احادیث ایشان را فرا می‌گرفت و ضبط می‌کرد؛ محدثان بزرگی

که فضل هریک برای اثبات حقانیت مذهب شیعه کافی بود. کسانی چون احمد بن ادریس قمی و عبدالله بن جعفر حمیری که از صحابی امام حسن عسکری علیه السلام به شمار می‌رفتند.

چنان در میان مسلمانان مشهور شده بود که فرق گوناگون اسلامی به او اعتماد داشتند و از او فتوا می‌گرفتند و مشکلات دینی خود را به دست او حل می‌کردند. به همین سبب، به «ثقة الاسلام» شهرت یافت. او اولین کسی بود که در دوره اسلامی بدین لقب خوانده شد. عالم سنی، ابن اثیر، درباره او می‌گوید: «پيامبر صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند در آغاز هر سده، شخصی را برمی‌انگیزد که دین او را زنده و نامدار نگه دارد». سپس می‌گوید: «احیاکننده مذهب شیعه در آغاز سده نخست هجری، محمد بن علی الباقر علیه السلام بود و در سرآغاز سده دوم، علی بن موسی الرضا علیه السلام و در ابتدای قرن سوم، ابو جعفر، محمد بن یعقوب کلینی رازی».

ثقة الاسلام کلینی برای مقابله با افکار مخالفین و گسترش عقاید شیعه، بیست سال تلاش کرد و کتاب «کافی» را تألیف نمود. این کتاب از مهم‌ترین کتب اربعه شیعه است و در آن بالغ بر هفده هزار حدیث گردآوری شده است.

شیخ کلینی پس از سال‌ها تلاش برای حفاظت از میراث اهل بیت علیهم السلام، در سال ۳۲۹ هـ.ق. جهان فانی را وداع گفت و دانشمند بزرگ، «ابوقریط»، برپیکرش نماز خواند. شیخ را پس از تشییع باشکوه، در بغداد دفن کردند.

او نه تنها حیاتی پرفضیلت داشت، بلکه پس از مرگ نیز فضائل او برای مردم ظاهر می‌شد. نقل می‌کنند که یکی از حکام بغداد که دشمن شیعیان بود، قصد داشت قبر مطهر موسی بن جعفر علیه السلام را خراب کند. او می‌گفت: «اگر عقاید آنها حق است، پس او الآن در قبر موجود است». به او گفتند: «در نظر آنها علمایشان نیز در قبر نمی‌پوسند». پس دستور داد قبر شیخ کلینی را بشکافند. وقتی این کار را کردند، با بدن سالم شیخ مواجه شدند؛ از این رو دست از عداوت برداشت و دستور داد قبه و بارگاهی برای «ثقة الاسلام» بسازند.